

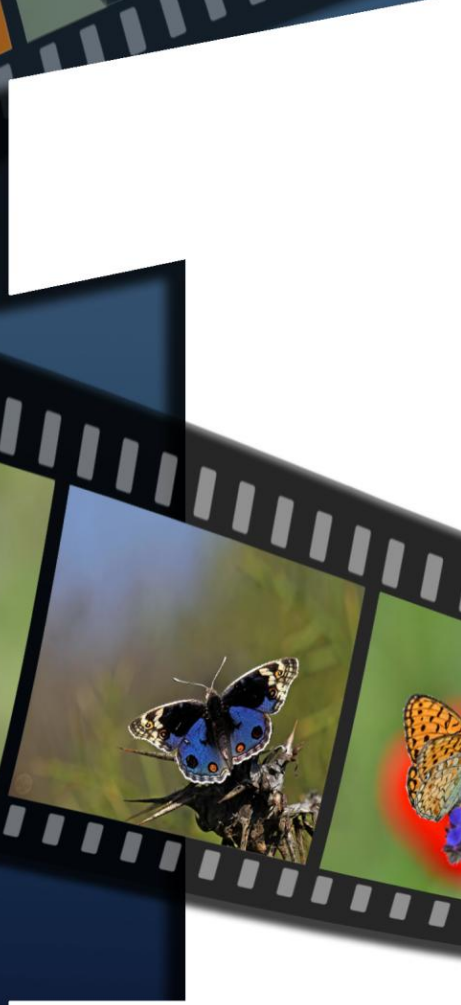
TRAKEL

BÜLTEN

Aralık 2014

sayı 12

Trakel Bülten 1 Yaşında

Merhaba...

Bir yıl önce bu günlerde sitemiz TRAKEL için harekete geçtik. Yeni bir yönetimle, yeni amaçlarla çıktık yola. Sitemizi ayağa kaldıracak, ülkemiz kelebekleri için bir şeyler yapacaktık. Aynı zamanda bir hobi sitesi olan sitemizde sosyal bir zemin oluşturacaktık.

İlkemiz 'paylaşmak güzeldir' oldu. Bilgimizi paylaşmaktan geri durmadık. Ne biliyorsak paylaşmaya çalıştık. Mutluluğumuzu, neşemizi, zaman zaman dertlerimizi paylaştık. Bir aile ; 'Trakel Ailesi'ni ' oluşturmaya çalıştık.

Çabalarımızın meyvesi olsun diye bülteni yapmaya karar verdik. İlk sayımız tek sayfaydı.:) Derken bizim meşhur imcemiz girdi devreye. Yavaş yavaş bir dergi kıvamına geldik. Ve bugün 1 yaşında bültenimiz.

Birinci yıl sayımız özel olsun istedik ve tüm kelebek severlerden katkı istedik. Şimdi sizlerle bu sayıyı buluşturuyoruz...

6 Aralık Cumartesi günü sitemizin yönetim kurulu toplantısını yaptık. Trakel yönetiminin değerli üyesi Mehmet Karababa yönetimimizden ayrılırken, Mehmet Ali Öktem Hocamız yönetimimize katıldı.

Mehmet Karababa'ya değerli katkıları için tüm yönetim kurulu olarak teşekkürlerimizi iletirken Mehmet Ali Öktem Hocamıza ' Hoş geldin ' diyoruz.

Peki, bu günden sonrası için neler düşünüyoruz? Açıkçası hedeflerimiz büyük. Yeni ilkemiz ise; 'Farkındalık yaratmak ' . Tabii paylaşmaya devam ederek. Özellikle yeni nesiller için farkındalık oluşturmak istiyoruz. Kelebeklerimizi tanısınlar, doğa ile iç içe olan kelebeklerle birlikte doğaya da sahip çıksınlar istiyoruz.

Bu amaçla ilk etapta tüm öğretmen üyelerimizden ve diğer gönüllü üyelerimizden yardım alarak harekete geçmek istiyoruz. Suyu bir taş atmak ve dalgaların yayılmasına vesile olmak istiyoruz. Gelişmeler hakkında çalışmalar sürdükçe paylaşımlarda bulunacağız.

Artık sizleri hepimizin dergisi ile baş başa bırakalım...

TRAKEL

KELEBEK SEVGİSİ

Neriman FIRTINA

Alev Ateşi

Kelebek sevdalılarının çok iyi bildiği heyecanı 22.09.2014 tarihinde Muğla'nın Yılanlı beldesinde Alev Ateşi güzelliğini gördüğümde yaşadım. Güneşte parlayan rengine hayran kaldım. Hem ilk kez karşılaştığım ve türünü de tam bilemediğim için çok heyecanlıydım. İlk birkaç kare aldım ve uzun uzun seyrettim güzelimizi. Fotoğraflaması çok zordu, kıpır kıpır bir tür. Bir birey gördüm derken ikinci birey de gösterdi kendini. Bir de Küçük Ateş güzelliği katıldı bu ateş şölenine.

Küçük Ateş

Fotoğraflarını çektikten sonra esas heyecan başladı acaba türü neydi? Eve geldiğimde hemen Ahmet Baytaş hocanın kitabına baktım ve Alev Ateşi tanımını koydum:) Hem benim için hem de ilimiz için kertik olması çok heyecan vericiydi.

Böyle bir hobim olduğu için çok mutluyum. Bir doğasever olarak bu narin güzellerin yaşaması, yaşatılması en büyük isteğim. Onları gözlemlemek, fotoğraflamak, paylaşmak çok keyif verici.

Alev Ateşi

Trakel platformunda yeni türleri tanımak, fotoğrafları paylaşmak, dostluklar kurmak çok güzel. Böyle bir aileye mensup olduğum için kendimi çok şanslı görüyorum.

Emeği geçen gönüllü arkadaşları yürekten kutluyorum. Umarım ve diliyorum çok daha faydalı adımlar atılacak.

Alev Ateşi

Paylaşmak güzel arkadaşlar:) Sevgilerimle...

KELEBEKÇİ EŞİ OLMAK

Ükü KAMOĞLU YILDIRIM

Merhaba ,

Birkaç sayfalık çalışma özeti olarak başlayan, hepinizin özverili çalışmalarıyla bir dergi kıvamına gelen Trakel Bülten e küçücük bir katkı da benden olsun istedim. Buyurun bir kelebekçi eşinin gözüyle işte o dünya:

Fotoğraf çekme merakına kapılan eşimin bu isteği beni öyle memnun etmişti ki anlatamam. Düşünsenize artık gittiğimiz her yerin muhteşem fotoğrafları olacaktı. Her anımızı kareleyen ve bunu profesyonelce yapan bir hep yanı başımızda olacaktı; ya da o zamanlar öyle sanıyordum...

Önce basit fotoğraf makineleri kullanan eşim, hobisini sevmeye başladıkça anladığım ilk şey bu işin bize pahalıya patlayacağı olmuştur. Çünkü makinelerin modelleri bana sorarsanız gerçekten gereksiz bir biçimde sürekli geliyor, fiyatları da aynı oranda artıyordu...

Sonra o da ne ? Hani bizim fotoğraflarımız, gezdiğimiz yerler çekilecekti? Hakan bey bizi görmüyor ,otun böceğin herşeyin fotoğrafını çekiyordu. Ama nereden bilirdim. Meğerse, bunlar daha iyi günlerimizdi..)

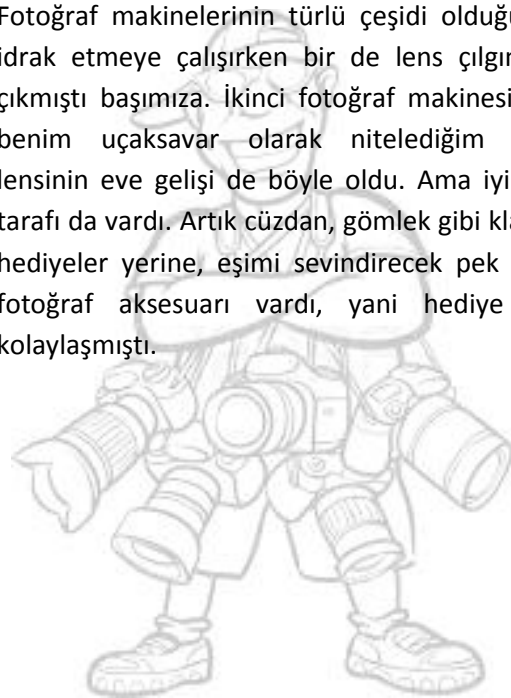
Bir gün çektiği kelebek fotoğrafına hayran hayran bakarken buldum onu Ben yapacağım işi buldum bakışı vardı gözlerinde. Zaten o günden sonra bir daha iflah olmadı.

Kelebek sevdası bacayı sardıktan sonra, sabahın köründe, uykunun en tatlı yerinde çantayı toplayıp kendini doğaya atan bir eşle yaşamaya başladım. Nasıl hobiydi bu böyle? Keyif mi, eziyet mi? Anlayamıyordum. O doğa gezilerinden öyle mutlu geliyordu ki " eziyet " düşüncemi dile bile getiremiyordum. Sonra doğada bu kadar kelebek mi vardı sahiden? Fotoğraflara baktıkça daha da şaşırıyordum. Ve bir şeyi itiraf edeyim; Tavus kelebeğini doğada görene kadar onun bir Photoshop ürünü olduğundan adım kadar emindim.

Fotoğraf makinelerinin türlü çeşidi olduğunu idrak etmeye çalışırken bir de lens çılgınlığı çıkmıştı başımıza. İkinci fotoğraf makinesi ve benim uçaksavar olarak nitelediğim kuş lensinin eve gelişi de böyle oldu. Ama iyi bir tarafı da vardı. Artık cüzdan, gömlek gibi klasik hediyeler yerine, eşimi sevindirecek pek çok fotoğraf aksesuarı vardı, yani hediye işi kolaylaşmıştı.

Sabahları doğa gezilerinin ardından bitmek tükenmek bilmez bir bilgisayar süreci devreye giriyordu. Fotoğraflar eleniyor, güzelleri arşivleniyor, her biri bana özenle gösteriliyordu. Neyse ki akıllı eşim bunun beni pek mutlu etmediğini anlayıp bilgisayar başında geçirdiği süreyi kısaltmış, fotoğrafları tek tek bana göstermeyi de bırakmıştı.

Ama o da ne?

Adına Trakel dedikleri, eşim ve benzerlerinin toplandığı bir internet grubu bu kez ortaya. Eşimin anormal sandığım hobisi o kadar da anormal değildi. Buna sevineyim mi üzüleyim mi bilemiyordum. Koca koca insanlar onun beneği bunun kanadı tartışıp duruyorlardı. Tartışmakla kalsalar neyse, gittikçe çekim sınırlarını genişletiyor, çoğu insanın adını bile anmadığı ücra yerlere garip geziler düzenliyorlardı. Bu gezileri benden daha çok sorgulayan bazı çevrelere laf anlatmaksadeveye hendek atlatmaya benziyordu. 'Nereye gitti?' ile başlayan sorular 'Niye izin veriyorsun?' ile devam ediyordu. Sonra bazılarının gözündeki o "Nasıl da inandırmış saf kadını, kim bilir neler karıştırıyor?" bakışı var ki burada bahsetmek bile istemiyorum.

Hemcinslerim böyle tepkiler verirken, eşleri beni övüp, tebrik ediyordu. Hakan'ın benim de desteğimle gezmesi, hobisini özgürce yapabilmesi çoğunu özendiriyor ve şaşırtıyordu. Yani sosyolojik ve psikolojik

araştırmalara konu olabilecek bir dalga yaratmıştık fark etmeden.

Ve yaptığımız daha doğrusu sizlerin ve sizleri destekleyenlerin yaptığı çok daha başka şeyler oluyordu aslında hayatlarımızda.

Mesela muhteşem fotoğraflar çekiyordunuz. Çoğu duvarları, kitapları, rüyaları süsleyecek güzellikte olan fotoğraflar. Sonra güzelim ülkemizin o güzelim canlılarının kayıtlarını çıkarıyordunuz yavaş yavaş. El alemin Alman'ı İngiliz'i 1800'lerde yapmaya başlamıştı ama işte sizler çok daha iyisini beceriyordunuz. Sonra doğal çeşitliliğimizi fark ettiriyordunuz bizlere, korunması gereken güzelliklerimiz olduğunu... Yani öyle bir taş atmıştınız ki suya dalgalar sonsuza gidiyordu.

İşte kelebekçiler siz bunları yapıyordunuz. Ve sizleri destekleyen bizlere de övünülecek yarınlar bırakıyordunuz.

Kabul ediyorum eşler için zor bir hobiniz var ama mutlu musunuz bu işi yaparken? Cevabınız "Evet" ise biz de mutluyuz sizi desteklemekten.

İyi ki varsınız kelebek dostları çünkü her şehre gerek sizler gibileri. Herkes evlere, arabalara bakarken, birileri de çiçekleri kelebekleri görmeli.

Sevgiyle kalın, nice yıllara...

KELEBEK KİMDİR, NEDİR?

Hanife ERKAN

Böceklerin, pul kanatlılar veya kelebekler (Lepidoptera) takımının kanatlı fertlerine verilen genel ad. 150.000 kadar türü bilinmektedir.

Vücutları kiremit dizilişi şeklinde renkli gözle zor görülebilen pullarla örtülüdür. Pullar, uçları yassılaşıp genişlemiş kıllardır. Ufak sarsıntılarda koparlar. İki çift olan kanatlarının büyüklüğü türlere göre değişir. Emici tipteki ağız parçaları hortum şeklindedir. Kullanılmadığı zamanlar bu hortum başın alt tarafında helezon biçiminde kıvrılır. Balözü emerler. Çiçeklerin balözünün tadını ayaklarıyla alırlar. Tat alma cisimcikleri ayaklarına yerleşmiştir. Ayaklarıyla çiçeğin suyunu kontrol ederler. Beğendikleri takdirde kıvrık duran hortumlarını uzatarak emerler. Tüylü başlarında büyükçe iki petek göz ve çoğunda iki nokta (osel) göz bulunur. Ayrıca çiçekteki bizim çıplak gözle göremediğimiz bir ışık vardır. Bu ışık sayesinde kelebekler çiçeği görür.

Kelebekler faaliyet durumlarına göre gece ve gündüz kelebekleri olarak iki gruba ayrılırlar. Gece kelebekleri kalın ve ağır vücutlarıyla genellikle alaca karanlıkta veya gece uçarlar. İnce kıl gibi olan antenlerinin ucu sivridir. Bazı türlerde antenlerde birer dizi tüy bulunduğu için tarak görünümündedirler.

Gündüz kelebekleri gece istirahat edip gündüz uçarlar. İnce ve hafif vücutludurlar. Anten uçları topuzludur. Kanatları oldukça güzel renk

ve desenlerle süslüdür. Uçuşları yavaştır. Bir yere konduklarında kanatlarını yukarıya dik tutarlar. Gece kelebekleri ise dinlenme hâlinde kanatlarını çatı gibi gövdelerinin üzerine kapatırlar veya tamamen açık bırakırlar.

Kelebeklerde çoğalma yumurta ile olur. Kelebek yumurtaları yarım küre, küre, silindir ve iğ şeklindedir. Dişileri yumurtalarını tek tek veya gruplar halinde ağaç kabukları veya yapraklar üzerine yapıştırarak bırakırlar. Bazıları da üst üste yapıştırarak kuleler meydana getirir. Bazıları yumurtaların üzerini vücutlarından kopardıkları kıllarla bir kürk gibi kapatırlar. Kışı geçirmek zorunda kalan yumurtalar "Korion" denen sert bir kabukla örtülüdür. Yumurtadan çıkan larvalara "tırtıl" adı verilir. Kışı genellikle tamamen gelişmiş olarak yumurta kabuğu içinde geçirir. İlkbaharda her yer yeşermeye başlayınca kabuğunu yırtarak besin aramaya çıkar. Dişi kelebekler yumurtlarken özellikle tırtılların beslendiği bitki türlerinin üzerine veya yakınına yumurtalarını bırakırlar.

Tırtıllarda üç çift göz ve 2-5 çift karın bacağı bulunur. Ağız parçaları ısırıcı çiğneyicidir. Alt dudağa dökülen ipek salgı bezleri vardır. Oburca beslenen tırtıllar, 4-5 defa deri değiştirirler. Normal iriliğe ulaştınca ipek salgısı ile kendilerine koza örerler.

Koza içinde erginin şekillendiği pupa durumuna geçer. Bir müddet sonra pupa kabuğunu yırtar ve kozadan genç ergin yeni kelebek ortaya çıkar. Fakat hemen uçamaz. Kanatlarındaki damarların kanla dolması ve

kuruyarak güçlenmesi için birkaç saat beklemesi gerekir. Hayatları birkaç mevsim sürenler kış uykusuna yatar veya daha sıcak bölgelere göç ederler. Bunlar yüzlerce kilometrelik yolu uçabilecek güçtedir. Kuşların aksine keleklerin göçü tek yönlüdür. Amerika'da yaşayan bir çeşidin dışında hiçbirini geri dönmez.

Bazı kelekler zehirlidir. Bunlar çok yavaş uçar ve göz kamaştırıcı parlak renklere sahiptir. Bu renkler düşmanlarına karşı bir ikaz işaretidir. Bazı kelekler de sahte kafa işaretleri, kanatlarındaki göz işaretleriyle ve antene benzeyen kuyruk uzantılarıyla düşmanlarını şaşırtarak kendilerini korurlar. Bu işaretlere aldanan avcı hayvanlar, keleklerin öldürücü olmayan kısmına saldırır. Yırtık kanatlı bir kelek hayatını sürdürebilir. Birçokları da kondukları yerlerde tamamen kamufle olabilirler. Kuru yaprak görünümündeki bazı kelekleri kondukları yerden ayırt edebilmek çok zordur.

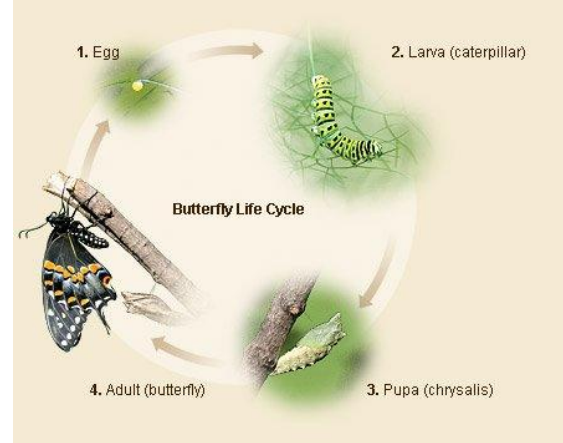

Mit: "Kelekler sadece 1 gün yaşarlar."

Yetişkin keleklerin ömrü, türüne bağlı olmak üzere 1 hafta ile 1 yıl arasında değişebilir. Üstelik bu süreye yaşam döngüsündeki "yumurta", "tırtıl" ve "koza" dönemleri dahil değildir. Eğer bu dönemler de dahil edilirse, her keleğin ömrü yaklaşık 1 sene olmaktadır.

Dünya üzerinde ömrü 1 gün olan hiçbir kelek türü yoktur. Kelekler metamorfoz (başkalaşım) geçirirler ve ömürleri 4 ana kısımdan oluşur: yumurta, tırtıl, koza ve yetişkin (imago). Pek çok türün yumurtası

ancak birkaç hafta sonunda çatlar. Bu süre sonunda yumurtadan çıkan tırtıl, 2-3 hafta ila aylarca sürebilen bir süre boyunca "yemek makinası" olarak yaşar ve durmadan beslenir. Bu süre sonunda gelişimini tamamlar ve etrafına bir koza sarar. Kelek, 10-12 gün ila birkaç hafta arası değişebilen bir sürede kozada kalır ve sonunda yetişkin olarak kozasından çıkar. Yetişkin kelek de 1 hafta ila 1 yıl arası yaşayabilir

Keleklerin ömrü genelde 1 sene civarındadır. Bu 1 sene, yukarıda sayılan 4 döneme ayrılır. Bu dönemlerin süreleri toplamı genellikle 1 seneye eşit olmakla birlikte, türden türe dönemlerin göreceli uzunlukları birbirinden farklı olabilir. Bir kelek daha uzun süre tırtıl olarak kalırken, bir başka tür daha uzun süre yetişkin halde kalabilir.

Bu mitin yayılma sebebi, mayıs sineklerinin ("Birgün Sinekleri" de denir) kısa ömrü ile keleklerin ömürlerinin karıştırılmasıdır. Bu canlılar da metamorfoz geçirirler ve aynı durum geçerlidir: yumurtada birkaç hafta bekledikten sonra, birkaç ay ila birkaç yıl arasında değişen bir süre boyunca "naiad" denen ara basamakta kalırlar. Bu basamak, ömrü boyunca kozaya girmeden farklılaşır ve sonunda yetişkin hale gelir. Bu yetişkin halde kanatlara sahiptir ve bu formun ömrü 30 dakika ila 1 gün arasında değişir. Ancak genel olarak, tüm basamaklarıyla birlikte bir mayıs sineğinin genel hayatı yıllarca sürmektedir.

Not: *İnternette derlenmiştir.*

KÜÇÜK GÜLSÜM NUR'UN KELEBEKLERLE TANIŞMASI

Gökhan SELENCİK

Merhaba Trakel Ailesi,

Geçtiğimiz ayın üzerinde durulan konusu gençlerimize, çocuklarımıza kelebek sevgisini nasıl aşılarız idi ve bunun ile ilgili benimde tam o sıralarda başımdan geçen ufak bir olayı sizlere anlatmak istedim. Genç bir kelebek ve doğa sevdalısı olan bendeniz, kendi zeytin tarlamızda komşu olduğumuz amcamlarla birlikte zeytin hasatımızı yaptık.

Kuzenim ve eşi çalıştığı için kızları Gülsüm Nur amcamlarla bir tarlaya gelir, bol bol sohbet eder oynardı. Bu beş yaşındaki ufak kızımız beni de pek sever yanımdan ayrılmazdı, bende fotoğraf makinemi yanımda götürdüğüm günlerde akşamüzeri onunla biraz dolaşırdık. Ben arazi yapıp kelebek ararken oda peşime takılırdı. Önümden koşar arkamdan gelir ve zaten az sayıda olan kelebekleri de kaçırdı. Bende ona, fotoğraf makinesini benimde yardımımla kullanma fırsatı vererek çiçek fotoğrafları çekmesine izin verdim ve ona bu sırada gördüğüm kelebekleri anlatmaya başladım.

Ben kelebek görünce sana işaret edeceğim sessiz ol dediğimde sende duracak arkamdan yavaşça geleceksin dedim. Beni de şaşırtır şekilde, ben işaret verdiğimde öylece dona kaldığını gördüm ve bu durum beni sevindirdi.

Karşılaştığımız Lampides 'in birkaç karesini alınca onu yanıma çağırdım ve kelebeğin adını

yaşama dönemlerini sanki bir gözlemciye anlatır gibi anlattım, içimden kendime gülüyor ama ne kaybederim diyerek anlatmaya devam ediyordum. Ertesi gün hedef türüm sitede de paylaştığım Atalanta idi, tabi Gülsüm Nur yine peşimdeydi. Ancak dünden tecrübeli olduğu için bana zorluk çıkarmadı ve kaydımı aldıktan sonra, bak bunun adı Atalanta dediğimde, çok komik ismi varmış diye gülmeyi koyuverdi bizimki.

Bende onun gülmesine eşlik ettim ve biraz daha ilerledik, yolumuzda karınca yuvaları vardı, ona yuvalara basmaması gerektiğini biraz uzağından geçmesini de söyledim, bu sırada elbette karıncaların neler yaptığını neden yuvaların böyle olduğunu da yine bir yetişkine anlatır gibi anlattım. Ertesi gün benim bir iş başvurum olduğu için şehir dışına çıktım ve zeytin toplamaya gidemedim. Akşam eve gelince annemlerle ufak bir sohbet

ettikten sonra bana anlattıkları yüzümü öyle güldürdü ki emeklerimin boşa gitmediğini ve farkında olmadan nasıl bir iş yaptığımı anlamamı sağladı.

Annem anlatmaya başladı, Gülsüm Nur yanıma geldi sessizce bana doğru, yenge gürültü yapma bak beyaz kelebek var onu korkutmayalım karnını doyuruyor sonra yemeden kaçır, aç kalır, dediğini söyledi. Ona anlattıklarımı harfiyen ezberlemişti sanki, artık kelekleri eline almaması gerektiğini, çiçeklere basmamasını, bir kelebek görürse ona doğru koşmaması gerektiğini öğrenmişti. Bu sevinçle yarın tarlaya gittiğimizde ona bir aferin çikolatası verdim, dolaşırken karınca yuvaları gördüğünde benim önüme geçip, kenardan git basacaksın yuvaya, demesi de ayrı mutluluk oldu.

Yaşı kaç olursa olsun bir çocuğa önce doğa sevgisini kazandırmanın gerekli olduğunu kendim de yaşayarak öğrendim. Sizce ileride bir abla, bir anne olduğunda Gülsüm Nur

kelebekleri incitir mi, ya da karınca yuvalarına basar mı, bir çiçeği ezer mi ?..

Bence sevgili dostlar yapmaz çünkü çocukluk da öğrenilen bilgiler kişinin gelişimi boyunca bir temel taşı olarak onun zihninde yer edinir. Burada benim yaptığının başarılı bir sonuç vermesinde etkin rol, çocuğa bir yetişkin gibi bilgiler vermek ve onun fikirlerini almak; sıkılmayacağı sorular sormak, ona sen yapamazsın, bilemezsin diye yaklaşmamak olduğunu düşünüyorum. Doğadaki insan neslinin tükenmemesi adına hepimizin çabaları olduğunu umuyorum ve bir şeyler yapabildiğimizi bilmek beni hayli sevindiriyor.

Sözlerimi sonlandırırken anlattığım konu biraz uzun olunca asıl teşekkür edilmesi gereken, bizlere de bu sevgiyi paylaşmamızı sağlayan TRAKEL'e çok teşekkür ediyorum. Bültenimiz inşallah daim olsun, nice yıllara diyorum.

Okuyan, değer katan tüm dostlara, büyüklerime selamlar, sevgiler.

AH BU KELEBEKLER

Hakan YILDIRIM

Ne çok şeyi ifade eder kelebekler, nereden başlamak gerek?

Biz gözlemciler için ifade ettiklerinin yanı sıra, başkaları için de çok şeyler ifade eder kelebekler. Arama motoruna yazarsanız; mobilyadan gazete ilavesine uzun bir listeyle karşılaşsınız.

Ama çok daha derin anlamları var kelebeklerin, mesela; kelebekler ve sanat. Başlı başına bir kitap konusudur aslında... **Philip Howse** (Kelebekler Doğadan Mesajlar) tarafından kitaplaştırılmıştır da...

Biz de naçizane ucundan dokunalım biraz;

Kısa bilinen ömrüyle çok şeyi ifade ederler, şairlerin ilham kaynağıdır çoğu zaman;

"Kelebek misalidir aşk; anlamayana ömrü günlük, anlayana bir ömürlük."

Nazım Hikmet Ran

Uçuşmaları, aşkı ifade etmek için kullanılır çoğu zaman,

"Kelebekler Uçuşunca Aşk Sandık, Ömrünü Unuttuk Yandık, " **Yusuf Güney, Şarkı sözleri**

Tasavvufta rastlarız onlara;

Hepimiz mum ateşi önündeki üç kelebek gibiyiz

Âşıklar cihanında bir efsaneyiz her birimiz

İlki ateşe yaklaşmış ve demiş: ben aşkı biliyorum

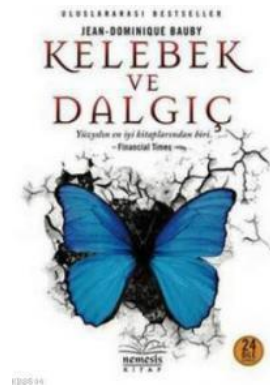
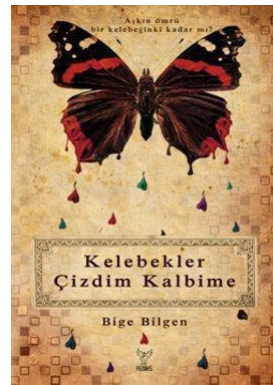
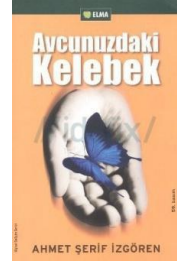
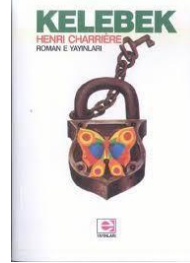
İkincisi ateşin yakınında kanat çırpmış ve demiş:

"Aşkın ateşinde yandım"

Üçüncüsü kendini ateşin ta ortasına atmış Evet evet, budur işte gerçek aşkın anlamı!

Mevlana

Onlarca romanda işlenir kelebek, pek çok zaman başlı başına ismini verir kitaplara.

Sadece edebiyatta mı? Heykel'de;

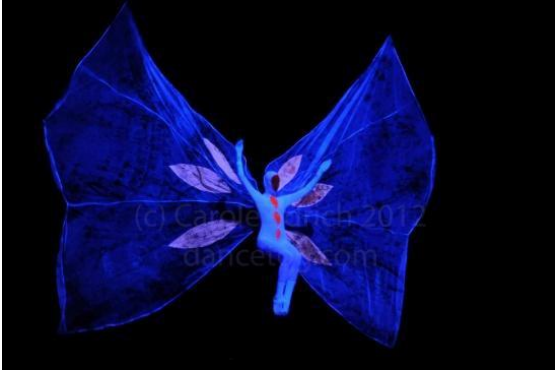

Resim’de;

Salvador Dalí

Salvador Dalí

Dans’ta;**Mimari’de;****Moda’da**

Sokak Sanatı'nda da yerini bulur kelebek;

Güldürür de çok zaman;

Bitti mi? Tabii ki hayır. Daha onlarca alanda binlerce, milyonlarca şekline rastlarsınız kelebeğin. Öyle bir objedir ki kelebek zengin de fakirin de dünyasına girer. Kimi zaman bir mücevher desenidir parmakta, kimi zaman bir duvar resmidir gecekondu duvarında. Aşktır, direniştir, umuttur, mucizedir metamorfozuyla...

Kimisi tanrıyı görür kanatlarında, kimisi umudu, kimisi kertik görür kelebeklerde, kimisi sanatı...

Kelebeklerle kalın.

AMANOS DAĞLARI'NDA KELEBEK GÖZLEMİ

Uz. Dr. Ali ATAHAH

Orta Amanoslar

Kahramanmaraş ile Osmaniye arasında, Ceyhan Irmağı Vadisi'nden başlayıp Samandağ-Arsuz ilçeleri kıyılarını oluşturan Akdeniz'e kadar; Hatay'ı kuzeyden başlayıp, güneye indikçe güneybatı yönünde kateden sıradağlar Amanos Dağları olarak bilinir. Bu yazıda Amanos Dağları'nın büyük bölümünü oluşturan, Keldaz'ın güney sınırından Musa Dağı'na kadar, Hatay'da yer alan kısımlarından söz edilecektir.

Kuzey Amanoslar

Sıradağlar, ortalama 1500-1800m yükseklikte olup, en yüksek noktasına Dört Yol ile Hassa arasında kalan, 2240m rakımlı Mıgırtepe ile ulaşır. Yaklaşık 800m rakıma kadar olan bölge Akdeniz bitki örtüsü hakimiyetinde olup, kızılçam ormanları ve maki ile kaplıdır. Biraz daha yüksek bölgelerde bitki örtüsü saçlı meşe, ardıç ve karaçam ormanlarına dönüşür. En güneydeki Musa Dağı'nın kuzeybatısı ile birlikte, bütün olarak Amanoslar'ın kuzey ve

kuzeybatı yamaçları orman yoğunluğu açısından Karadeniz Dağları'na benzer. Dört Yol, Erzin, Hassa üçgeni bu yoğunluğun tavan yaptığı bölgedir. Geniş kayın ormanları yanı sıra karışık yaprak döken ormanlar göze çarpar. 2000m üstü bölgelerde yüksek dağ bozkırları hakimdir.

Amanoslar'da Sisli Bir Gün

Hatay'da 2002 yılından beri aktif kelebek gözlemciliği yapılmakta olup, önceleri Antakya Kelebek Gözlem Topluluğu bünyesinde gerçekleştiriliyordu. Topluluğun gerçekleştirdiği en önemli etkinliklerden biri, 2012-2013 yıllarında iki kez yapılan, "Kelebeğimi tanıyorum, Şimdi kelebek gözlem zamanı" adlı TÜBİTAK destekli ve Mustafa Kemal Üniversitesi ile birlikte gerçekleştirilen eğitim ve gözlem projesi oldu. 2014 yılında Subaşı Kuş ve Kelebek Gözlem Derneği kurularak, aktiviteler dernek çatısı altında toplandı. Geçmiş yıllarda yapılan akademik çalışmalar sonucunda 121 tür belirlenmiş iken, 2002'den bu yana tarafımızca yapılan gözlem ve araştırmalar sonucunda tür sayısı 161'e ulaştı.

İl genelinde bugüne kadar kaydedilen 161 türün 147'si Amanos Dağları'nda gözlenmiştir. En zengin çeşitlilik Antakya-Samandağ-Arsuz ilçeleri arasında yer alan Kızıldağ'da göze çarpar. Yüzün üzerinde kelebek türü tespit edilmiştir.

Çokgözlü Hatay Mavisi (*Polyommatus bollandi*)

Amanos Dağları'nın özel kelebek türlerinin başında, dünyadaki tek yaşam alanı burası olan Çokgözlü Hatay Mavisi (*Polyommatus bollandi*) gelir. İlk kez 1998 yılında Dumont tarafından keşfedilen tür, Kızıldağ'da haziran ayı boyunca uçar. Ülkemizde yalnızca Amanos Dağları'nı mesken tutan bir diğer tür Çokgözlü Lübnan Mavisi (*Arícia bassoni*) olup, hazirandan ekim ayına kadar nadir de olsa rastlanabilir.

Çokgözlü Lübnan Mavisi (*Arícia bassoni*)

Kuzey Anadolu kelebeklerinden Funda Zıpzıp Perisi (*Coenonympha arcania*), Amanoslar'ın Kızıldağ kesiminde de uçar.

Funda Zıpzıp Perisi (*Coenonympha arcania*)

Toros Dağları ve daha kuzeyinde dağılım gösteren türlerden; Haşmetli Pirireis (*Satyrus ferulus*),

Haşmetli Pirireis (*Satyrus ferulus*)

Mor Meşe Kelebeği (*Favonius quercus*) ile Ağaç Karameleği (*Hipparchia statilinus*) gibi türler, yine Kızıldağ'da yaşamlarını sürdürür.

Kızıldağ (Hatay)

Dünyada ilk kez Antakya'da tanımlanan Levantin Zıpzıpı (*Thymelicus hyrax*) Kızıldağ yamaçlarında, Orta ve Doğu Anadolu türlerinden Acem Zıpzıpı (*Spialia phlomidis*) ise 1400m üstü bölgede uçar. Barındırdığı farklı habitat yapısı nedeniyle, Beyaz Bantlı Karamelek (*Hipparchia parisatis*) gibi daha çok Güneydoğu-Doğu Anadolu dağılımı gösteren türler de Kızıldağ'da rastlanabilen türlerden.

Musa Dağı 1300m rakımlı zirvesiyle birlikte Samandağ içerisinde yer alır. Kızıldağ ile arasında kalan yamaçlar bitki örtüsü ve iklim bakımından Karadeniz özellikleri taşır. Karışık yaprak döken ormanlar yaygın olup Funda Zıpzıp Perisi (*Coenonympha arcania*), Amannisa (*Melicta athalia*) gibi türler gözlenir. Doğu yamaçlarda ise Cezayir Zıpzıpı (*Carcharodus stauderi*), Levantin Mavisi (*Polyommatus syriacus*) gibi türler uçar. Denize bakan yamaçlarda Karagöz (*Ypthima*

asterope) çok yaygındır, ek olarak Beyaz Öncü (*Belenois aurota*) bu bölgede kaydedilmiştir.

Karaağaç Sevbenisi (*Satyrium w-album*)

Nispeten az sayıda gözlenen türlerden Büyük Esmer (*Maniola megalis*), Karaağaç Sevbenisi (*Satyrium w-album*) ile Büyük Zümrüt (*Callophrys herculeana*), sıklıkla Orta ve Kuzey Amanoslar'ın 1000m ile 1600m yükseltileri arasında gözlenir.

Büyük Zümrüt (*Callophrys herculeana*)

Alevli Ateş Kelebeği (*Lycaena ochimus*) ile Anadolu Ateş Kelebeği (*Lycaena asabius*) türlerine Orta Amanoslar'ın 1500-1800m yükseltilerinde rastlamak mümkün. Hatay'daki dağılımı daha çok deniz kıyısından Amik düzlüklerine kadar olan Karsandra (*Zizeeria karsandra*) ilginç olarak 1700m rakımda da gözlenmiştir. Kuzey Amanoslar'ın doğu yamaçlarında Güzel Zıpzıp (*Pyrgus cinarae*), Çokgözlü Gümüş Mavi (*Polyommatus loewii*), Grüner'in Turuncu Süslüsü (*Anthocharis gruneri*) ve Süslü Damone (*Anthocharis damone*) gibi türler gözlenir. Geçmişte Kuzey Amanoslar'da Beyaz İnci (*Boloria euphrosyne*), Sarı Ayaklı Nimfalis (*Nymphalis xanthomelas*), Çitlembik Kelebeği (*Libythea celtis*) gibi türler kaydedilmiş iken günümüzde henüz izlerine tekrar rastlanılmadı.

Bölgemizdeki diğer özel türlerden bazı örnekler:

Lübnan Esmergözü (*Plebejus nichollae*)

Karagöz (*Ypthima asterope*)

Hatay'ın Çokgözlü Güzel Mavisi (*P. antiochenus*)

Derneğimiz tarafınca devam ettirilecek gözlem ve bilimsel araştırmalar çerçevesinde bu zengin tür çeşitliliğinin çok daha artacağı aşikar.

Uz. Dr. Ali ATAHAHAN

**Subaşı Kuş ve Kelebek Gözlem Derneği
HATAY**

KAPLAN KIRLANGIÇKUYRUK

(*Papilio alexanor*) Esper, 1800

Mehmet ÇELİK

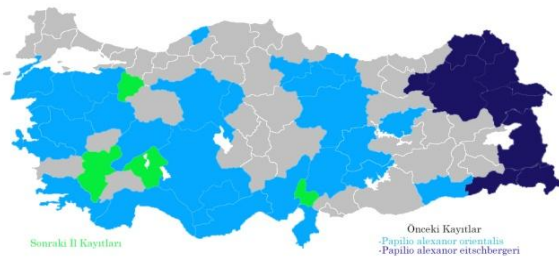
Alearktik (Asya ve Avrupa) türlerinden olmakla birlikte, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'nun Akdeniz kıyılarında da görülür. Tip lokalitesi Niş, Fransa'dır. İri kelebeklerden olup ön kanat üstü kenarından kuyruk yönüne uzanan bir uzun, iki kısa kaplan postu desenli siyah şeritler bulunur. Beyazımsı sarı veya sarı renklidirler. Kanat altı kanat üstü ile hemen hemen aynı görünümündedirler. Arka kanat uçlarında uzun, gösterişli kuyrukları vardır.

1- Çağşır Otu (*Ferula sp.*) ve dişi birey

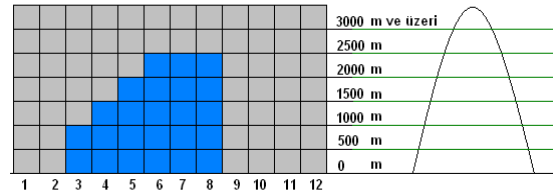
YATAY-DİKEY DAĞILIM:

Ülkemizin Trakya, Batı Karadeniz, İç Anadolu doğusu, Doğu Anadolu orta kısmı, Doğu Karadeniz orta kısmı ve G. Doğu Anadolu güney kısmı dışında yaygın olarak görülmektedir. Gözlemlerin artması ile sayılan bölgelerde de görülebileceği muhtemeldir. Mevcut dağılım ile ilgili yatay dağılım haritası ektedir:

Kaynaklarda 0-2700 mt. rakım arasında dikey dağılım gösterdiği belirtilmektedir. Şimdiye

kadar gelen kayıtlarda bahar tespitleri 500 mrakıma kadar, yaz tespitleri ise 1400 ve sonrası rakımlardan gelmiştir.

UÇUŞ ZAMANI ve HABİTAT

Elimizdeki verilere göre *P. alexanor*, mart ayında uçmaya başlıyor ve ağustos ayına değin devam ediyor. Bahar dönemi uçanlara daha çok düşük rakımlı kıyı bölgelerimizde rastlamaktayız. Rakıma bağlı olarak uçuş dönemi daha ileri aylara doğru kaymaktadır.

Habitat özelliklerini kendi gözlemlerime göre burada paylaşacağım. Türü genellikle konukçu bitkisi ile örtüşen alanlarda görmek mümkündür. Ülkemizdeki konukçularının başında maydanoz cinsi bitkiler geldiğinden, bu türlerin yaygın olduğu her yükseltide rastlanır. Uzun uçabilen türlerden olan *P. alexanor*'un alanda takibi zordur. Bu yüzden genellikle beslenirken gözlemek en kolay olanıdır.

2- *Ferula sp.* üzerinde yumurtlama anı

3- *Ferula* sp. Üzerinde yumurta

KONUKÇU ve BESLENME BİTKİLERİ

Kelebeğimiz geniş bir konukçu bitki (Host-plant) yelpazesine sahiptir. Literatürde sayılan konukçu bitkileri şunlardır:

- *Opopanax chironium*,
- *Opopanax hispidus*,
- *Seseli montanum*,
- *Seseli libanotis*,
- *Ptychotis heterophylla*,
- *Pimpinella saxifraga*,
- *Trinia vulgaris*,
- *Trinia glauca*,
- *Torilis heterophylla*,
- *Falcaria vulgaris*,
- *Ferula communis*,
- *Ferula karategina*,
- *Ferula ugamica*,
- *Carum carvi*,
- *Pimpinella saxifraga*,
- *Astinaca sativa*

4- *Ferula* sp. üzerinde beslenen *P.alexanor* tırtılı

Konukçu bitkilerinin çiçekleri ile de beslenen *P.alexanor*'un yine de ağırlıklı görüldüğü bitkiler vardır. Bunların başlıcaları:

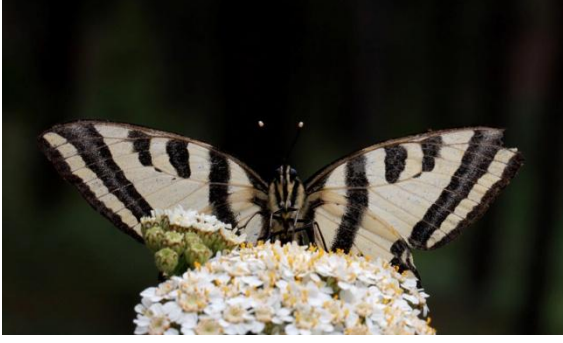
- Pek Geyikgöbeği
- Kanlı Basıraotu ()
- Akyavşan (*Achillea grandifolia*)
- Ölmezotu, Mantuvar (*Helichrysum* sp.)

5- Pek Geyikgöbeği (*Myopordon thiebautii*)

6- Kanlı Basıraotu (*Silene compacta*)

7-Akyavşan (*Achillea grandifolia*)

8- Ölmezotu, Mantuvar (*Helichrysum sp.*)

SONUÇ:

Uçuş döneminde araziye paylaştığı türler arasında en görkemli olanlarındandır. Uzun soluklu, güçlü ve zaman zaman süzülerek uçuşu müthiş bir izleme keyfi verir.

Yumurta, tırtıl ve pupa evreleri aynı bahar/yaz döneminde izlenir. Kışı pupa evresinde geçiren P.alexanor bazen izleyen bahar aylarında çıksa da, bazen iki, üç kışı pupada geçirdiği bilinmektedir.

9- Pupa olmaya ramak kala

10- Ve son evre, pupa hali

Özellikle düşük rakımlı kıyı bölgelerinde uçan nesil tarım, ilaçlama, ağaçlandırma, yapılaşma gibi tehlikelerle direk karşı karşıyadır. Bu nedenle yok olmuş lokasyonlarımız mevcuttur. Buna en bariz örnek Toprakkale-OSMANİYE lokasyonudur. DTDT kayıtlarında varlığı ve yeri bilinen lokasyon yoğun tarım, zeytin ve kızılcım ekimi ile şu an yok edilmiştir. Yükseklerdeki nesil için en büyük tehlike yine ağaçlandırma, aşırı orman içi otlatma ve ot biçme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sevgi ve selamlarımla.

Kasım-2014

**AdaMerOs Kelebek Türkiye
Türkiye Kelebek Gözlemcileri &
Fotoğrafçıları Topluluğu**

ANKARA'DA KELEBEK GÖZLEMCİLİĞİ

Onat BAŞBAY

Ankara ili kelebek çeşitliliği açısından oldukça zengin şehirler arasında yer almaktadır. İl genelinde bugüne kadar kapsamlı bir gözlem programı yapılmamasına rağmen mevcut durumda 160 civarı tür bilinmektedir. Gözlemci sayısının artırılması ve düzenli gözlemlerin yapılması halinde tür sayısının 180 civarına gelebileceği düşünülmektedir.

Kelebek gözlemciliğinde, kaliteli ve verimli bir gözlem için uygun yer seçimi oldukça önemlidir. Aranılan türe uygun habitat, besin bitkisi, irtifa ve diğer etmenler türün o alanda gözlenebilmesi için şarttır. Ancak bu alanları tespit etmek ve ziyaret etmek de aslında uzmanlık isteyen bir konu olduğu için çoğu zaman kelebek gözlemciliğine yeni başlayanlar için yer seçimi yapmak oldukça zor olmaktadır.

Bu yazımızda Ankara genelindeki önemli kelebek gözlem alanlarının bazılarından ve bu alanlarda gözlemciliğe yeni başlayanların görmek isteyecekleri türlerden bahsedeceğiz. Dolayısıyla bu alanları ziyaret eden kelebekseverler görmek istedikleri bazı önemli türleri bulma fırsatı yakalayacaklardır. Ancak unutulmaması gerekli önemli bir konu da, il listesinde olmayan ve ileride bulunabilecek nadir türlerin büyük ihtimalle bahsedilen bu alanlarda değil de, daha önce hiç ziyaret edilmemiş alanlarda bulunabilecek olmasıdır. Kelebek gözlemcisi ancak farklı alanlarda ve farklı zamanlarda gözlemler yapmak suretiyle yeni türler bulabilecektir. Aşağıda il genelindeki bazı önemli kelebek alanlarına ait bilgiler yer almakta olup, yeni başlayanların

zorluk çekmemesi açısından kelebeklerin Türkçe adları kullanılmıştır.

ODTÜ Ormanı

Ankara için en önemli kelebek alanlarından biridir. Sonradan yapılan ağaçlandırma çalışmaları sonucunda iklime ve coğrafyaya uygun olmayan ağaçların dikildiği alanlarda doğal bitki örtüsü oldukça zarar görmüş olsa da, kampüsün yapılaşmaya kapalı kalmış olması şehir merkezinde halen 100'e yakın türün görülebileceği doğal bir alanın kalmasına yardımcı olmuştur. Kampüs içerisinde eski ve yeni yurtlar arasında kalan paralel vadi sistemleri gözlem için uygun alanlardır. Bu alanlar Ahlatlıbel tarafından gelen bahar derelerinin suladığı, kampüs yapılaşmasından uzak verimli kelebek alanlarıdır.

Güzel Nazuğum

Nisan ayı sonu itibarıyla, bahar türleri ile başlayan kelebek zenginliği ekim-kasım aylarında gece sıcaklıklarının 0 dereceye yaklaşması ile son bulur. İl genelindeki yaygın türler haricinde, Mayıs ayı içerisinde görülebilecek Zegris, Uygur Güzelesmeri ve Güzel Nazuğum önemli bahar türleridir. Haziran sonu itibarıyla görülebilecek Beyaz Damarlı Pirireis ve Step Cadısı şehir merkezinde oldukça nadir görülen türlerdir. Kampüs zıpzıplar açısından da oldukça verimlidir. Kızıl Zıpzıp, Zeytuni Zıpzıp, Güzel Zıpzıp, İspanyol Zıpzıpı, Hatmi Zıpzıpı, Sarı Antenli Zıpzıp, Siyah Antenli Zıpzıp, Ege Zıpzıpı, Sarı Bantlı Zıpzıp, Mozayik Zıpzıp, Acem Zıpzıpı, Gümüş Benekli Zıpzıp ve Anadolu Zıpzıpı

kampüs genelinde görülebilecek yaygın zıpzıp türlerinden bazılarıdır.

Hopfer'in Çokgözlüsü

Temmuz ayı itibariyle Kampüs içerisinde görülebilecek nadir agro kelebek türlerinden olan Çokgözlü Anadolu Beyazı, Hopferin Çokgözlüsü, Ripart'ın Anormal Çokgözlüsü ve Anormal Çokgözlü kampüs içerisinde yaygındır. Yazın son günlerinde ise esmer periler ve cadı türleri daha sık rastlanan türler olmaktadır.

ODTÜ (Haziran Ayı Sonu)

Hasanoğlu

Geçmişte çok önemli kayıtların alındığı değerli bir kelebek gözlem alanıdır. Ancak son dönemde bölgedeki taşocağının verimli vadi yönüne ilerlemesi ile birlikte kelebek gözlem alanları oldukça daralmıştır. Bu alandaki paralel vadi sistemlerinin araştırılması bu bakir alanlardaki türlerin gözlemlenebilmesi için önemlidir. Nisan-Mayıs ayları Turuncu Süslü Kelebek ve Step Süslüsünün birlikte uçtuğu aylar olup ayrıca Doğu Elfinstonyası da aynı dönemde bu alanda uçmaktadır. Ankara Merkezde uçmayan Alev Ateşi de Mayıs ayı ortalarında bu alanda uçmaktadır.

Hasanoğlu (Mayıs Ayı Başı)

Mamak Kıbrisköy

Şehir merkezine yakınlığı avantajı ile farklı türlerin görülebileceği alanlardan biridir. Yüksek kotlardan akan derelerin yeşillendirdiği vadiler kelebek çeşitliği için oldukça verimlidir. Tür zenginliği Mayıs ayı itibariyle başlar. Anadolu ve Akdeniz gelinciği bu alanda birlikte uçar. Şehir merkezindeki diğer alanlardan farklı habitatı sayesinde bazı farklı türler sadece burada görülebilir.

Anadolu Şehzadesi

Bunlara örnek olarak, Nisan ayında görülebilecek Tavus Kelebeği, Mayıs ayında görülebilecek Çokgözlü Güzel Mavi ve Dev Mavi, Haziran ayında görülebilecek Anadolu Şehzadesi, Levantin Zıpzıpı, Sarı Lekeli Zıpzıpı, Alsides Zıpzıpı ve Anadolu Turan Mavisi gözlemciliğe yeni başlayan kişilerin görmek isteyecekleri türler arasında yer almaktadır. Nisan-Mayıs aylarında Turuncu Süslü Kelebek ve Step Süslüsü bu alanda birlikte uçar. Kelebek çeşitliğinin arttığı Haziran ayında, bu alanda 40'a yakın tür görmek mümkündür.

Mamak Kıbrisköy (Mayıs Ayı Sonu)

Elmadağ

1.600 metreleri bulan irtifası ile geçmişte önemli gözlem alanları arasında yer almıştır. Son zamanlarda artan hayvan otlatması, kelebek açısından verimli çiçekli vadilerin baharın ilk aylarında zarar görmesine neden olmaktadır. Kara Zıpzip için Ankara merkeze en yakın kayıt alanıdır.

Kızılcahamam

Geçmişte gözlemciler tarafından en fazla taranan alanların başında yer almaktadır. Eski Ankara – İstanbul Karayolu üzerinden sapılarak ulaşılabilir, Üçbaş, Kırköy, Aşağıçanlı ve Çiğirler Köyleri civarında kalan vadiler önemli kelebek alanlarıdır. Ayrıca aynı yol üzerinden Çerkeş yoluna sapılması halinde, Semeler ve Güvem Köyleri Civarı ile Işık Dağı Zirvesi arasında kalan alanlar oldukça verimlidir. Özellikle irtifanın 1.300-1.400 metreyi geçtiği alanlar bazı nadir türler için potansiyeldir. Haziran ayı sonu itibarıyla, Çerkeş yolu üzerinden Işıkdagi Zirvesine sapan yola döndüğünde, mor dikenlerin üzerinde beslenen Apollo'ları görmek oldukça kolaydır. Aynı alanda Orman ve Anadolu Melikesi de birlikte uçmaktadır. Ağustos ayı itibarıyla İnciler, Gümüş Benekli Zıpzip, Çokgözlü Turkuvas Mavis, Çokgözlü Yalancı Eros da görülebilecek türler arasında yer almaktadır. Yine aynı bölgede yer alan Salın Köyü ve Eğribaşköy ilerisindeki 1.400 metre üzeri irtifalar da Sarı Bantlı Kadife, Apollo, Çokgözlü Rus Mavis ve Çokgözlü Yalancı Eros kaydı alınan alanlardır. Kızılcahamam içerisinde Aşağıçanlı Köyü'ne doğru gidildiğinde ise yıl kenarındaki vadilerin içerisinde Haziran ayı sonu itibarıyla Çokgözlü Büyük Turan Mavis ve

Gerhard'ın Çokgözlüsü kolayca bulunabilir. Bir diğer önemli gözlem alanı ise Milli Park civarındadır. Bu alanda Mayıs ayı içerisinde Orman Fistosu ve Süslü Damone kaydını almak mümkündür.

Kızılcahamam (Nisan Ayı)

Güdü

Ankara civarında üç turuncu süslü kelebeğin birlikte uçtuğu alanlardan biridir. İrtifanın Ankara Merkez'den düşük olması sezonun daha önde gitmesine sebep olmaktadır. Meyvebükü Kasabası'nın bitimindeki kuru dere yatakları Ankara için bilinen tek Küçük Benekli Melek kaydının alındığı alandır. Küçük Benekli Melek için uygun gözlem zamanı Mayıs ayı başıdır. Ayrıca Tavus, Sarı Bantlı Kadife, Balkan Kaplanı, Rus Zıpzip Perisi ve Anadolu Şehzadesi de Mayıs-Haziran aylarında bu alanda görülebilecek türler arasındadır.

Süslü Damone

Step Süslüsü için bölgedeki step alanları taranmalı, Süslü Damone için ise Kirmir Çayı kenarındaki söğüt ağaçları altları ve Yaban Turpu bitkisinin bulunduğu bölümler araştırılmalıdır. Turuncu Süslü Kelebek bölgede her alanda yaygındır.

Güdümlü Meyvebükü (Nisan Ayı)

Çubuk Karagöl

Bir diğer önemli gözlem alanlarından biridir. Gölet etrafı Haziran ayı itibariyle verimli olmaya başlar. Haziran ayı içerisinde, Dumanlı Apollo, Çokgözlü Rus Mavisi ve Geranyum Çokgözlüsü görülebilecek önemli türler arasında yer almaktadır. Temmuz ayı itibariyle Göletin sol ve sağ tarafında kalan ve irtifanın 1.500 metrenin üzerinde kaldığı çiçekli vadiler Çokgözlü Yalancı Eros, Çokgözlü Poseydon Mavisi ve Büyük Korubeni için uygun alanlardır.

Çubuk Karagöl (Haziran Ayı Başı)

Beypazarı

Ankara'nın batı kısmına yer alan bölge daha düşük irtifası ile özellikle bahar türlerinin daha erken görülebilmeye olanak sağlar. Doğu Elfinstonyası ve Anadolu Karagöz Mavisi görülebilecek önemli türler arasında yer alır. Ayrıca Ankara Merkez'de Doğulu Narin Orman Beyazı göremeyen gözlemciler, diğer iki tür ile birlikte bu türü de Nisan ayı sonuna doğru Başören – Doğanyurt yolu üzerindeki vadileri ve dere yataklarını tarayarak bulabilirler.

Beypazarı (Nisan Ayı)

Polatlı

Sivrihisar sınırındaki 800 metre irtifadaki jips alanları Sözen'in Yalancı Bakırı için potansiyel alanlardır. Bu alanlarda Mayıs ayı içerisinde çiçeklenmiş Caragana bitkisini bulmak kelebeğe rastlanma şansını oldukça arttıracaktır. Ayrıca bahsi geçen bölge Romen Gelinciği ve Küçük Benekli Sevbeni için de potansiyel alandır.

Sözen'in Yalancıbakırı

Güney Ankara

Ankara ilinin kuzey kısımları kelebek gözlemcileri tarafından uzun yıllardır ziyaret edilmekte olup, bu alanda birçok önemli kelebek türü gözlemlenmiştir. Ancak geçen zaman içerisinde güney kısımlarda oldukça az gözlem yapılması bu alanların da yeni türler için potansiyel oluşturmaya sebep olmaktadır. İrtifanın 1000 metre civarında seyrettiği bu bakir alanlardaki gözlemlerin bahar ayları sonunda ve yaz ayları başına yapılması yeni türlerin görülebilmeye için olanak sağlayacaktır.

HEDEF TÜRLER 5

Hakan YILDIRIM

Arab Kameleği (*Hipparchia pisidice*)

Photo by Shalev Weisman

Anavatanı Lübnan, Ürdün, Suriye ve İsrail olan kelebeğimiz, Hatay'dan Şanlıurfa'ya uzanan alanda rastlanılabilecek türler arasındadır. Kurak dağ yamaçları ve taşlık araziler türün habitatıdır.

Besin bitkisi:

Buğdaygiller

Uçuş zamanı:

Haziran - Ekim ayları (0- 1000 m arası)

Türün tanınmasında özellikle arka kanat ön kenarından orta kısma uzanan yarım siyah çizgiyi, benzerlerinden farklı bir tarzda seyreden medyan bandı ve koyu kenarlı belirgin fistoları dikkate almak gerekir.

Limenitis populi (Linnaeus , 1758)

Heyecan veren türlerden biri olsun bu seferki hedef türümüz.

<http://www.butterfliesoffrance.com/html/Limenitis%20populi.htm>

Limenitis populi © S.Beshkov

Kelebeğimiz dağılım itibarı ile Edirne ve Kırklareli için hedef tür olabilir.

Titrek Kavak ve Kara Kavak ağaçlarından zengin ormanlık alan kenarları, ırmak vadileri, yol kenarları türün aranabileceği alanlardır; çünkü tırtılı bu ağaç yaprakları ile beslenir. 1600 m'ye kadar olan alanlarda Mayıs sonu ile Ağustos başı arasında uçuğu kaydedilmiştir.

Erkekler leş ve dışkı üzerine inme davranışı gösterirken, dişiler nadiren ağaçlardan inerler. Çiçekleri tercih etmezler.

Dağılım Haritası

MEVSİMSEL ÇİFT BİÇİMLİLİK

Seasonal Dimorphism

Çeviri ve Araştırma: Kerim TEZEL

Dünyanın ılıman bölgelerinde bahar ve yaz nesilleri hemen hemen her zaman görünüm olarak biraz farklıdır. Örneğin **Yırtık Pırtık** (*Polygonia c-album*), erken yaz aylarında daha parlak renkli formu üretir, ama bu neslin daha düzensiz, koyu ve mat bir kanat altı formu vardır. Bu özellik ona; kış uykusunu kuruyan kahverengi ağaç yaprakları veya çalılık zeminlerde daha etkili bir kamuflaj ile geçirmesini sağlar.

Daha uç bir örnek **Isırgan Kelebeği**'dir (*Araschnia levana*). İlkbaharda çıkan kelekler iri siyah lekeleri, portakal rengi zemini ve küçük saçakları ile dikkat çeker. Yaz nesli kelekler ise belirgin beyaz bantlara ve kahverengi bir kanat üstü zeminine sahip olurlar. Bahar ve yaz nesillerinin farklı kanat desen ve renk oluşumuna pupa aşamasında sıcaklık ve gün uzunluğu tarafından tetiklendiği söylenebilir. Bu görüşlerinin avcılar üstünde daha iyi bir gizlenme avantajı sağladığı düşünülmektedir.

Kırklareli / Nisan 2014 (bahar nesli) Ufuk KARACA

Moldova / Ağustos 2014 (yaz nesli) Halil UYSAL

Amazon gibi tropik ortamlarda **Taygetis mermeria** gibi bazı türlerin, yağışlı sezon ve kuru sezon formları da biçimsel farklılıklar göstermektedir. Kelebekler orman zeminde kuru yaprak ve dallar arasında dinlenirken uzun süreler geçirmek durumunda kalabilirler. Kuru sezonlarda genellikle yapraklar kurumuş ve turuncu-kahverengi renkli olur, böylece kelek yırtıcı kuşlar ve kertenkeleler için fark edilmesi daha zor olur olan, ölü yaprak görünümünü taklit eden bir turuncu-kahverengi formu gelişir. Islak sezon formu ise ortamın yeşil yoğun ve gölgelerin de karanlık olmasından dolayı; daha etkin bir kamuflaj olan zeytin-kahverengi kanatları ile koyu bir kanat altı formu ile görünür.

Taygetis mermeria (kuru sezon) Peru © Adrian Hoskins

Taygetis mermeria (yağışlı sezon) Peru © Adrian Hoskins

Kaynak:

<http://www.learnaboutbutterflies.com/Survival%20Strategies%207.htm>

KIRMIZI YAĞMUR (meconium)

Özdemir KAVAK

Birçoğumuz kelebek fotoğrafı çekerken kelebeğin arkasından su benzeri bir sıvının atıldığını görmüşüzdür. Bu damlacıkla kelebek, vücudundaki fazla mineral vb. maddeleri uzaklaştırmaktadır. Bu sıvının dışında meconium olarak adlandırılan bir sıvı da kelekler tarafından boşaltım amaçlı dışarı atılmaktadır. Peki nedir bu meconium?

Benekli Büyük İparhan / Fotoğraf Ali BALI

Meconium kelebeğin pupa evresinde oluşan atık bir sıvıdır. Bu sıvı kelebeğin türüne göre değişik renklerde olmakla birlikte genellikle kırmızı veya pembedir. Meconium sıvısı kelebek pupadan yeni çıkıp kanatlarını sertleştirdikten sonra anal açıklıktan bir kaç damla ile atılır. Bu sıvıyı pek fazla gözlemleyememizin sebebi sadece pupadan çıktıktan sonra atılmasıdır.

Meconium sıvısı allantoik asit, karotenoidler, pteridines kynurenine, isoxanthopterin (renksiz) ve leucopterin(beyaz) pigmentleri, sodyum, potasyum, üre ve ürik asit içermektedir[1]. Bu maddelerden bazıları kelebek için önemli elementlerdir. Bu sebepten meconium sıvısının bir kısmının kelebeğin bağırsak duvarı tarafından emildiği deneylerle gözlemlenmiştir. Bu emilin, bazı önemli bileşenlerin yeniden bünyeye alınması veya bağırsaktaki birtakım özel almaçların kimyasal veya mekanik olarak uyarılması amacıyla gerçekleştiği düşünülmektedir. Bunlara ek olarak meconium

sıvısının kanatların sertleşmesinde kimyasal olarak rol alabileceği, içindeki bazı elementlerin kanat sertleşmesini koordine eden merkezi sinir sistemini uyararak hormonlara dönüştürülebileceği de düşünülmektedir[2].

Aynı anda pupadan çıkarak sürü oluşturan keleklerde meconium atıkları ilginç görüntüler oluşturmaktadır. Aglais urticae gibi keleklerin binlercesinin aynı anda çıktığı zamanlarda küçük bir alanın kırmızı yağmur ile ıslandığı zannedilebilir.

Ağaç Karameleği/ Fotoğraf Ali ŞEKER

İnsanların keleklerin bu davranışı hakkında bilgisi olmadığı ortaçağ Avrupasında bu sıradışı durum merak uyandırmış, yaklaşan bir felaketi işaret ettiği düşüncesiyle insanları paniğe sürüklemiştir [3].

Referanslar:

[1]Large White Butterfly: The Biology, Biochemistry, and Physiology of *Pieris Brassicae* (Linnaeus), John Feltwell, Springer Science & Business Media, 1982

[2]Recherches sur quelques aspects des phenomenes physiques, metaboliques et physiologiques qui accompagnent ou conditionnent l'expansion des ailes des *Lepidopteres*, Moreau, R., 1973. These Doctorat d'etat Sci.nat., Universite de Bordeaux

[3]1001 Questions Answered about Insects, Elsie Broughton Klots, Courier Dover Publications, 1977

KELEBEĞİN YAŞAMI

Ufuk KARACA

Merhaba arkadaşlar,

Trakel'e dergi için katkı yapmam istendiğinde ne yapabilirim diye uzun bir süre düşündüm. Sonra yaklaşık iki yıldır yumurta, tırtıl ve pupa konularında gözlemlere ağırlık verdiğimden siz değerli kelebek sever arkadaşlarıma da kelebek yaşamı konusunda farklı bir bakış açısı kazandırabileceğimi düşünerek bu konularda gözlem ve düşüncelerimi paylaşmaya karar verdim.

Bizler genel olarak çok güzel canlılar olan kelebeklerin fotoğraflarını çekmekle başladık bu güzel hobiye; ancak zaman içinde bilgilerimiz arttıkça ilgilerimiz de farklı yönlere kaymaya başladı. Ben yukarıda belirttiğim gibi iki sezondur ciddi olarak yumurta, tırtıl ve pupa evrelerine merak saldım. İnceledikçe bizim kelebek olarak gördüğümüz dönemin, özellikle bazı türler için hayatlarının son zamanları olduğunu gördüm.

Limenitis populi türü yılda tek nesil oluşturuyor. Uçtuğu 15 günlük dönem dışında kalan zamanı yumurta, tırtıl ve pupa olarak geçiriyor. Bu süreler uçuş süresine göre oldukça uzun. (*Limenitis populi* örneğini Kırklareli de bulmayı hedefleyip ciddi olarak araştırdığımız için verdim) Uçtuğu birkaç hafta kısa olmasına

rağmen, çiftleşip neslin devamını sağladığı önemli bir süre. Bütün kışı tırtıl olarak geçirdiği düşünülünce kelebeğin ömrü deyimine farklı bir açıdan bakmak gerektiğini düşünüyorum. Bu açıdan bakınca da kelebeği koruma çabalarımızı da farklı bir boyutta düşünmek gerekiyor.

Diken Kelebeği yumurtası

Çünkü yılın çok uzun bir zamanını yumurta, tırtıl ve pupa olarak geçiren bu canlıların bu imkanlarını yok edersek zaten kelebeğin uçuş şansını da yok etmiş oluyoruz. Kelebeğin hayatı kendisinin besleneceği bitkiye değil tırtılının besleneceği bitkiye bağlı.

Böğürtlen Brentisi tırtılı

Bazı türler sadece bir bitki ile besleniyorlar. Bu da bitki yoksa kelebek yok anlamına geliyor.

Arkadaşlarla yaptığımız arazilerde yumurtlayan türler gördüğümde gözleyebilmek için bitkiye işaret koyup sonra geldiğimde tırtılı görmeyi umuyorum. (Kerim Tezel Hocam'ın Erik Kırlangıçkuyruğu yumurtasında yaptığımız gibi) Ne yazık ki çoğunlukla bu bitkilerin hayvanlar tarafından yendiğini görüyoruz. Mera ve çayırlardaki bu otlatma baskısının kelebek popülasyonu hatta neslini tehlikeye attığına inanıyorum.

Benekli İparhan tırtılı

Tabii evrim neslin devamı için tedbirler almaya devam ediyor; ama bazı türler, üstlerindeki baskının hızına yetişemiyor ne yazık ki. Türlerin, neslinin devamı için aldıkları önlemleri gördükçe şaşıyorum.

Kelebeklerin en rahat dönemleri yumurta dönemleri sanırım. Anneleri hayvanların yemeyeceği kuytu bir yerdeki bitkiye yumurtladılarsa sorunu atlattmış oluyorlar.

Sarı Ayaklı Nimfalis

Tırtıl dönemi en tehlikeli dönem. Kuşlar, böcekler, parazitler, virüsler hep bu dönemde saldırıyorlar. Tırtıl bu saldırıları dört hatta beş kez şekil değiştirerek ortamda gizlenerek atlatmaya çalışıyor. Ama hepsinden kaçmak kolay değil tabii. Pek çoğu bu dönemde telef oluyorlar. Kuşlardan kurtulanlar (ben ak kuyruksallayanın bir çayırdaki kısa süre içinde onlarca tırtılı yuttuğunu gördüm) böceklerle yakalanıyorlar (Tavus Kelebeği tırtılları böceklerle çok yem oluyorlar) Böceklerden kurtulanlar, üremek için tırtılı kullanan türlere yakalanıyorlar. (Braconid ailesi yabancı arıları, tırtılların içerisine kendi yumurtalarını bırakıyor. En çok Sarı Ayaklı Nimfalis ve Büyük Beyazmelek tırtıllarında bu duruma rastladım. Tırtıl için sonuç çoğunlukla ölüm oluyor. Ondan kurtulanlar ortam müsait olmazsa virüslere maruz kalıyorlar. (virüs zararını da Karaağaç Nimfalisi'nde gözlemledim) Sonunda pupa yapmayı başarabilenler için gizlenmek çok önemli. Kuru dallara benzeyenleri yaprak üzerinde, kuş pisliğine benzeyenleri yerde taşların üzerinde kamufle olduklarını görmek mutluluk verici.

Pupadan uygun şartlarda başarıyla çıkabilenler (sanırım rüzgar ya da pupanın yerinin, arazide gezen canlılar nedeniyle bozulmasından dolayı, çıkarken kanatları tam açılmayıp buruşuk kalabiliyor) bizler için güzel pozlar vermeye devam ediyorlar.

Isırgan Kelebeği (bahar nesli)

Tüm dostlara bol kelebekli günler dilerim.

BİR FOTOĞRAF SUNUMUNUN ARDINDAN

Tamer ARDA

Trakel ailesi olarak önceliğimiz kelebek gözlemi; ama daha sitenin ilk kuruluş toplantısında konuşulan konu; görsel olarak daha iyi olan fotoğrafların daha ön plana çıkarılması, sitenin izleyicilerine “kaliteli fotoğraf paylaşılan bir site” imajının verilmesi idi.

“Ben sadece gözlem yaparım, çektiğim fotoğraf sadece kaba tespit amaçlıdır” diyen üyemiz pek yok. Aslında hepimiz daha iyi fotoğraflar çekmek istiyoruz. Sonuçta elde ortalama düzeyde de olsa bir fotoğraf arşivi oluşuyor. Eş dost tarafından “fotoğrafçı” diye anılmaya başlıyoruz.

TEFSAD (Tekirdağ Fotoğraf ve Sinema Sanatı Derneği) beni fotoğrafçı yerine koydu ve bir sunum yapmam istendi. Daha önce de yapmıştım fakat ilk defa çok ciddi isimlerle birlikte bir sunum yapma deneyimi yaşadım.

Diğer sunumlardan edindiğim izlenimler, kendi sunumumda gördüğüm eksiklikler üzerine küçük bir değerlendirme yapıp bundan sonra sunum yapacak arkadaşlara bir takım tavsiyelerde bulunmak istiyorum.

Öncelikle bizim konumuz “makro fotoğraf” olduğu için, sunum yaptığınız salondaki projeksiyon cihazı hayati önem taşıyor. Sonuçta fotoğraf kalitemizi belirleyen en önemli unsurlardan biri netlik. Sunum sırasında izleyiciler fotoğrafların netliğini hissedemiyorsa baştan bir sıfır mağlupsunuz. Bu konuya müdahale etme şansı maalesef yok. Ama önceden bilgi alıp gerekirse sunum yapmaktan vazgeçmek bile düşünülebilir.

Sonraki en önemli konu fotoğraf seçimi. Netlik konusu izleyicilere yansımayacağı için, öncelikle kompozisyonu ilgi çekici olan fotoğrafları seçmek çok doğru bir tercih olur. Ayrıca.. netlik nasıl çok belli olmuyorsa gren de çok belli olmuyor. Belki çok net olmasa ve grenli olsa bile kompozisyonu iyi olan fotoğrafları seçmek doğru bir hareket olabilir.

Mesela bu fotoğraf pozlama zorlukları nedeniyle bir miktar gren barındırıyor ama sunum sırasında bunlar problem olmadı.

Sunum sırasında sadece kelebek fotoğrafı çekmediğimizi göstermek amacıyla başka türlerin, hatta dolaştığımız memleketlerin fotoğraflarını da eklemek doğru olabilir. Çünkü bir fotoğraf sunumuna konu olan kimliğimiz “kelebek gözlemcisi” kimliğinin ötesinde ve daha kapsamlı. İzleyen kitle de çoğunlukla fotoğraf çeken insanlardan oluştuğu için bizlerin sadece kelebek peşinde koşturmaktan ibaret bir iş yapmadığımızı anlatmak gerekiyor. Fon müziği olarak seçilecek şarkıyı iyi seçmek gerekiyor. Genelde klasik müzik tercih ediyorlar fakat açıkçası sıkıcı olabiliyor. Ben Pink Floyd’dan High Hopes’u kullandım. Sanıyorum daha iyi oldu. Eğer mümkün olursa fotoğraf geçişlerini müzik ritmine uydurmak çok güzel olur. Benim kullandığım şarkının iki kademeli ritmi sayesinde çok özen göstermediğim halde kötü durmadı. Ama açıkçası daha fazla zaman ayırıp daha özenli bir çalışma çıkarmayı isterdim.

Son olarak yaptığım hatadan bahsetmek istiyorum; sunumun sonunda hiçbir açıklayıcı yazı eklemedim. Müzik nedir, bizim yaptığımız işin kapsamı nedir, amacı nedir... Çok kısa cümlelerle de olsa bir açıklama eklemek şart.

Umarım başarılı fotoğraf sunumlarında buluşuruz.

GEÇEN AYIN ÖNEMLİ KAYITLARI

Araştırma: Adem YAĞIZ

Geçen ay yüklenen fotoğraf sayısı: **467**

Geçen ay yüklenen **full-HD** fotoğraf sayısı: **26**

Geçen ay, "**Zümrüt Kelebekleri**" etkinliğinde sitemize **50**, "**Öğretmenler Günü**" etkinliğinde **40** fotoğraf eklenmiştir.

Değerli üyelerimize bu geniş katılım için teşekkür ediyoruz.

1- İrfan İŞLEK (osmaniye)

Orman Azameti (*Colias hayale*)/(8.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=32778#.VHmOLTGsUXs>

2- Seyfi KARAMAN (KOMSIS)

Orman Azameti (*Colias hayale*)/(9.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=32861#.VHmOCTGsUXs>

3- Halil İbrahim SARI (his45)

Orman Azameti (*Colias hayale*)/(10.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=32900#.VHmN-DGsUXs>

4- Kenan TALAS (kenant)

Yunan Anormal Çokgözlüsü

(*Polyommatus aroaniensis*)/(9.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=32908#.VHmN8TGsUXs>

5- Ali BALİ (microcosmos)

Çokgözlü Demavend Esmeri

(*Polyommatus demavendi*)/(7.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=32909#.VHmN8DGsUXs>

6- Süleyman CEBECİOĞLU (suleymanc)

Kafkas Apollusu

(*Parnassius nordmanni*)/(5.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=32998#.VHmNyiGsUXs>

7- Ali BALİ (microcosmos)
Tanker'in Çokgözlüsü
(*Polyommatus tankeri*)/(10.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=33050#.VHmNtzGsUXs>

8- Vehbi YALÇIN (veya)
Yalancı Esmerperi
(*Hyponephele lycaonoides*)/(2.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=33061#.VHmNsTGsUXs>

9- Vehbi YALÇIN (veya)
Yalancı Esmerperi
(*Hyponephele lycaonoides*)/(3.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=33084#.VHmNozGsUXs>

10- Onat BAŞBAY (onat)
Erivan Anormal Çokgözlüsü
(*Polyommatus eriwanensis*)/(6.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=33154#.VHmNgzGsUXs>

11- Halil İbrahim SARI (his45)
Bowden'in Beyazmeleği
(*Pieris bowdeni*)/(6.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=33217#.VHmNZGsUXs>

12- Ahmet Alperen ÇELİK (eren)
Afrika Babul Mavisi (*Azanus jesous*)/(5.kare)

<http://www.trakel.org/kelebekler/?fsx=2fsdl15@d&idx=33221#.VHmNYTGsUXs>

Zümrüt / KAYSERİ - Abdulkadir ŞAHİN

Anadolu Melikesi / ANKARA - Güllü EĞRİ

Zümrüt / SİVAS - Halil UYSAL

Küçük Ateş / MUĞLA - Aykut BAL

Zümrüt / KOCAELİ - Hakan YILDIRIM

Not 1: - Fotoğrafların sol alt köşelerinde bulunan kare butonlara tıklayarak orijinal görünümlerine (linkine) ulaşabilirsiniz.

Not 2: - Buradaki fotoğraflar sistem tarafından otomatik olarak seçilmektedir.
- Fotoğraflar düzenlenirken herhangi bir üstünlük sırası güdülmemiştir.
- Grafiksel düzenlemeler sırasında armonik ve orantısal kriterler baz alınmıştır.

KAPAK TASARIMINDA KULLANILAN KELEBEK FOTOĞRAFLARI

Akdeniz Öyküsü / Kenan TALAS
Alıç / Kenan TALAS
Çift Kuyruklu Paşa / Onat BAŞBAY
Dicle Güzeli / Ali BALİ
Güneyli Fisto / Adem YAĞIZ
Kara Mavi / Aykut BAL
Karagözmavisi / Kerim TEZEL
Kleopatra / Neriman FIRTINA
Niyobe / Hanife ERKAN
Orman Bakırı / Aykut BAL
Romanov Gelinciği / Hakan YILDIRIM
Sarı Azamet / Aykut BAL
Sarı Azamet / Musa DİKMENLİ
Sarı Azamet / Zafer ÇANKIRI
Sarı Benekli Zıpzıp / İrfan İŞLEK
Süslü Damone / Halil İbrahim SARI
Süzülen Karakız / İrfan İŞLEK
Turuncu Süslü / Süleyman ÜSTÜNDAĞ

BÜLTENİN YAPIMINDA EMEĞİ GEÇENLER**YAYIN KURULU**

Adem YAĞIZ
Ali BALİ
Aykut BAL
Hakan YILDIRIM
Kenan TALAS
Kerim TEZEL
Mehmet Ali ÖKTEM
Onat BAŞBAY

Yayın Yönetimi

Ali BALİ
Hakan YILDIRIM

Bültene Yazı Gönderenler**ve Araştırma Ekibi**

Adem YAĞIZ
Ali ATAHAHAN
Ali BALİ
Aykut BAL
Gökhan SELENCİK
Güllü EĞRİ
Hakan YILDIRIM
Hanife ERKAN
Kenan TALAS
Kerim TEZEL
Mehmet Ali ÖKTEM
Mehmet ÇELİK
Neriman FIRTINA
Onat BAŞBAY
Özdemir KAVAK
Tamer ARDA
Ufuk KARACA
Ülkü YILDIRIM

Redaksiyon

Ali BALİ
Hakan YILDIRIM

Grafik-Tasarım

Ali BALİ